

the ma Europa in de ban van rechts

Balans van de Europese verkiezingen

verkiezingen

Gaston Vandewalle

Professor emeritus Universiteit Gent

Een weinig representatief parlement

Aan de Europese verkiezingen van 13 juni nam slechts 49% van de stemgerechtigden deel. In 1984 was dat nog 61%, in 1989 58,5% en in 1994 56,8%. Deze stelselmatige daling van de deelname wijst op een gebrek aan communicatie tussen de Europese beslissingsorganen en de meerderheid van de Europese bevolking. Jan-met-de-pet heeft het gevoel dat in Brussel een dure en bureaucratische administratie werd uitgebouwd, waaruit slechts beperkte groepen (de landbouwers, de bewoners van economische achtergebleven gebieden, sommige groepen van studenten en wetenschappelijke vorsers) voordeel halen.

Het verbieden door de Commissie van overheidssubsidies aan verlieslatende bedrijven is ook niet populair. Het leidt tot sluiting van ondernemingen en verlies aan arbeidsplaatsen. Weliswaar verdedigt de Commissie door het bestrijden van monopolievorming de belangen van de verbruikers, maar daarvan zijn de meeste consumenten zich niet bewust.

Het gebrek aan populariteit van de Europese beslissingsorganen werd nog in de hand gewerkt door het recente optreden van het Europees Parlement tegen de vriendjespolitiek van sommige Europese commissarissen. Dit schandaal gaf de indruk dat in Brussel *fat cats* hun vriendjes laten profiteren van de gelden ter beschikking gesteld door de lidstaten.

De meeste burgers van de Gemeenschap hebben geen inzicht in de werking van het parlement. Ze hebben de indruk dat de meer dan zeshonderd leden vooral veel praten, maar slechts zelden besluiten nemen die hun concrete situatie verbeteren.

Verlies voor de sociaal-democraten

De lage opkomst leidde in Groot-Brittannië en Duitsland tot een zware nederlaag van

de sociaal-democratische partijen. In België, Nederland, Italië, Griekenland, Zweden en Finland haalden de sociaal-democraten minder stemmen dan in 1994. In Frankrijk, Oostenrijk, Spanje en Portugal boekten ze winst.

In Groot-Brittannië verloor de Labourpartij door het invoeren van de evenredige vertegenwoordiging zetels, maar de omvang van haar nederlaag overtrof alle verwachtingen. Nochtans brachten Tony Blair en Gerhard Schröder kort voor de verkiezingen een manifest uit: *Europe: The Third Way - die Neue Mitte*, maar blijkbaar kon dat niet het verwachte enthousiasme wekken.

In het manifest pleiten Blair en Schröder voor een beleid dat het midden houdt tussen liberalisme en sociaal-democratie. Volgens hen moet de overheid de privé-ondernemingen ondersteunen, niet ze trachten te vervangen door overheidsbedrijven. Hervormingen in het onderwijs moeten ervoor zorgen dat de huidige kwalitatieve kloof tussen het aanbod en de vraag naar arbeid gedicht wordt. Door de snelle technologische vooruitgang kunnen de meeste bedrijven de werknemers geen job voor het leven meer garanderen. Om de werkloosheid die daar het gevolg van is aan te pakken, zullen de overheid en de bedrijven samen herscholing voor volwassenen organiseren. Het sociale beleid willen Blair en Schröder richten op het scheppen van arbeidsplaatsen voor de huidige steuntrekkers. Door een inkrimping van de overheidsadministratie en een vermindering van de sociale uitgaven zal de belastingdruk op arbeid en ondernemingen teruggedrongen worden.

Blair en Schröder hadden gehoopt met dit manifest de talrijke kiezers uit de nieuwe middenklassen van vrije beroepen, technici en kleine ondernemers voor hun programma te winnen. Dat is hun duidelijk niet gelukt. Men-

sen met een bescheiden inkomen vroegen zich dan weer af waarom ze zouden stemmen voor partijen die vooral de belangen van de ondernemers willen dienen. Zij bleven massaal thuis. In Groot-Brittannië brachten slechts 24% van het aantal kiesgerechtigden hun stem uit, in Duitsland 45,2%.

Ook in andere landen lieten de minder begoeden zich door gelijkaardige overwegingen leiden. Dat zorgde voor een lage opkomst in Nederland (29,9%), Zweden (38,3%) en Finland (30,1%), waar de sociaal-democratische regeringspartijen een beleid voeren dat veel overeenkomst vertoont met wat Blair en Schröder voorstaan.

Elders speelden ook plaatselijke omstandigheden een rol. In Griekenland verloren de socialistische regeringspartij stemmen omdat Griekenland als lid van de NAVO partij moest kiezen tegen de Serven. De Serven zijn net als de Grieken lid van de orthodoxe kerk en waren in beide wereldoorlogen hun bondgenoten. In Frankrijk won de PS zetels door de grote verdeeldheid in de rechtsepartijen. Van de partij van Chirac, de RPR, splitste zich een anti-Europese vleugel af onder leiding van Charles Pasqua. Het Front National had af te rekenen met een scheurpartij, met aan het hoofd Bruno Mégret, een ex-luitenant van Jean-Marie Le Pen. In Spanje was de vooruitgang van de PSOE een reactie op het slechte resultaat van die partij bij de verkiezingen van 1994. In Portugal was de winst van de socialistische partij hoofdzakelijk toe te schrijven aan de populariteit van de eerste kandidaat op hun lijst, de ex-president Mario Soares.

Wat na die overwinning van rechts?

Voor de verkiezingen van juni 1999 vormden de sociaal-democraten de sterkste groep in het Europees Parlement. Om voor hun voorstellen een meerderheid te verwerven sloten ze geregeld overeenkomsten af met de Europese Volkspartij, waarin de christen-democraten de eerste viool speelden. Nu is de situatie gewijzigd. De Europese Volkspartij (EVP) is nu de grootste groep en binnen de EVP vormen de Britse conservatieven samen met Forza Italia, de Duitse CDU-CSU en de Franse RPR een

Europese krachtsverhoudingen

De leden van het Europees parlement werken samen in supranationale groepen. De grote ideologieën, socialisten (180 zetels sterk), christen-democraten (met 233 zetels de grootste fractie), liberalen (50 zetels), groenen en communisten (samen goed voor zowat 90 zetels), hebben elk zo'n groepering gevormd. Daarnaast hebben vooral anti-federalisten en regionalisten zich verenigd in twee fracties, de Unie van Europa voor de Naties (30 zetels) en Europa van de Democraten en de Verschillen (16 zetels). De overige 27 zetels worden door andere partijen bezet.

sterke rechtse clan. Ze voelen weinig voor samenwerking met de sociaal-democraten. Voor de verkiezingen van de voorzitter van het Europees Parlement verkoos de EVP een overeenkomst af te sluiten met de liberale fractie in plaats van met de sociaal-democraten. Een lid van haar partij, Nicole Fontaine, zal gedurende twee en een half jaar als voorzitter fungeren en opgevolgd worden door de Ierse liberaal Pat Cox. Indien een dergelijke coalitie, aangevuld met de stemmen van de andere rechtse groepen, regelmatig optreedt, zijn confrontaties met de overwegend linkse en linkse-centrum regeringen en met de voor de helft uit socialistische samengestelde Commissie bijna onvermijdelijk.

Mevrouw Fontaine verklaarde dat ze geen guerillaoorlog wil voeren met de Commissie en de Raad van Ministers, maar wel de bevoegdheden van het Parlement zal doen eerbiedigen. Het Parlement zal waarschijnlijk het door Prodi voorgestelde team van Europese commissarissen goedkeuren, ondanks het verzet van sommige CDU-CSU-parlementsleden. Zij zijn boos omdat niemand van hun partij als Europees commissaris werd voorgedragen. Wellicht zullen de rechtse leden van de Commissie zich gesteund voelen door het Parlement om een conservatief beleid door te drukken. Frits Bolkestein, de Nederlandse rechts-

liberaal, liet weten dat hij als Europees commissaris voor de gemeenschappelijke markt de harmonisering van de belastingen zal afremmen. Die harmonisering is noodzakelijk om de belastingontduiking op inkomsten uit kapitaal te beletten en de wedloop onder de lidstaten om door lage belastingen buitenlandse investeringen aan te trekken, een halt toe te roepen. Ook andere noodzakelijke maatregelen als de uitwerking van een uniform milieubeleid en van een werkgelegenheidspolitiek, de hervorming van de instellingen en van het subsidiebeleid met het oog op de opname van Oost-Europese staten in de Unie dreigen

op de lange baan te worden geschoven.

Er ontstaat een gevaarlijke wisselwerking. Als inzake de integratie van Europa en het verhinderen van de toenemende economische ongelijkheid geen vooruitgang wordt geboekt zal de belangstelling voor de Europese verkiezingen verder afnemen. Het parlement zal daardoor elke representativiteit verliezen en waarschijnlijk meer en meer behoudsgezinde elementen bevatten. Wellicht kan een dergelijke evolutie voorkomen worden door in alle lidstaten de verkiezingen voor het Europees Parlement samen met nationale verkiezingen te houden.